

## Eduskunnan sosiaali- ja terveystoimikunnalle

### ASIA: HE 131/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (StV 13.11.2025 kokous)

#### Ensi- ja turvakotien liiton lausunto

Ensi- ja turvakotien liitto kiittää lausuntopyynnöstä. Ensi- ja turvakotien liitto ei kannata hallituksen esitystä. Hallituksen esityksessä ehdotetaan alkoholilain muutosta siten, että mahdollistettaisiin alkoholijuomien verkkokauppa ja toimitus sekä selkeytettäisiin rajat ylittävän etämyynnin sääntelyä. Lisäksi väkevien alkoholijuomien markkinointia helpotettaisiin. Näillä esitetyillä muutoksilla on merkittäviä sosiaali- ja terveystoimittisia vaikutuksia, jotka voivat kohdistua erityisesti **lapsiin, nuoriin, raskaana oleviin ja perheisiin**. Muutoksen seurauksena syntyvät **haitat voivat ylittää mahdolliset taloudelliset hyödyt**.

Alkoholin saatavuuden helpottuminen ja verkkokaupan yleistyminen madaltavat kynnystä ostaa ja käyttää alkoholia. Vaikka ikärajavaltontaa esityksessä painotetaan, tutkimukset ja kokemukset muista maista osoittavat, että nuoret onnistuvat usein kiertämään verkkokauppojen valvontamekanismeja. Ikärajavaltontan käytännön toteutus (esim. toimitustilanteessa) voi olla haastavaa. **Alkoholin käytön varhainen aloittaminen altistaa mielenterveysongelmille, oppimisvaikeuksille ja syrjäytymiselle**. Lisäksi vanhempien alkoholinkäytöllä on merkittäviä vaikutuksia lasten kasvu- ja ympäristöön, emotionaaliseen turvallisuuteen ja perheen arkeen.

Alkoholikulttuuri voi muuttua entistä kaupallisemmaksi ja kulutusmyönteisemmäksi, jos saatavuutta, mainontaa ja markkinointia eri muodoissaan lisätään tai helpotetaan. Tämä saattaa vaikuttaa erityisesti asenteisiin alkoholien käyttöä kohtaan, erityisesti nuorten keskuudessa, ja katkaista kokonaiskulutuksen vähenemisen myönteisen kehityksen.

Alkoholien käyttö raskauden aikana on yksiselitteisesti haitallista. Se voi johtaa sikiön alkoholioireyhtymään (FASD), joka aiheuttaa pysyviä keskushermoston vaurioita. Jo nykyisellään arviolta **600–1200 lasta syntyy Suomessa vuosittain alkoholivaurioin**. Mahdollinen alkoholien saatavuuden, näkyvyyden ja markkinoinnin lisääntyminen heikentää julkisen viestinnän vaikutusta raittiuden edistämiseksi raskauden aikana.

Alkoholi on **merkittävä riskitekijä lähisuhde- ja perheväkivallassa**. Useat suomalaiset tutkimukset ja tilastot osoittavat, että väkivallanteot kumppania ja lapsia kohtaan liittyvät usein päihteiden ja erityisesti alkoholien käyttöön. Alkoholien käytön lisääntyminen ja käyttökynnyksen madaltuminen voi siten lisätä myös väkivallan määrää kodeissa,

mikä heikentää perheiden turvallisuutta ja lasten hyvinvointia. Yhteiskunnan vastuulla on suojella erityisesti lapsia ja väkivallan uhreja – ei luoda olosuhteita, joissa riskit entisestään kasvavat.

Esitys voisi toteutuessaan todennäköisesti lisätä myös naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja myös niihin liittyvien vakavien tilanteiden määrää. Kun alkoholisidonnainen lähisuhdeväkivalta on vakavampaa muihin tilanteisiin verrattuna, muutos voi entisestään kasvattaa sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia. Lähisuhdeväkivallan välittömät kustannukset pelkästään terveydenhuollolle ovat 157M€ (Siltala 2024.) Suomi on sitoutunut Istanbulin sopimukseen ja naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyyn.

Huomionarvoista on myös se, että [THL:n tilastoraportin](#) mukaan **0-2 -vuotiasta lapsista tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrä nousi 12% vuonna 2024, mikä on poikkeuksellista**. Myös ennakollisten lastensuojeluilmoitusten määrä kasvoi 6%. Aikaisemmista tilastoista tiedämme, että yksi suurimmista syistä pienten vauvojen huostaanottoon on vanhempien päihdeongelma. Samaan aikaan avustukset päihdeongelmaisille odottaville äideille ja vauvaperheille tarkoitetuille ensikodeille ovat loppuneet.

Alkoholista aiheutuvat **kustannukset suomalaiselle yhteiskunnalle ylittävät 2 miljardia euroa vuodessa** (THL:n arvio). Alkoholin kulutuksen kasvu, jota helpottunut saatavuus ja lisääntynyt markkinointi lisäävät mahdollisesti pitkällä aikavälillä, kasvattaa väistämättä myös kansantaloudelle syntyviä kustannuksia. Lyhytaikaiset taloushyödyt myynnin ja verotulojen muodossa voivat siis pidemmällä aikavälillä kumoutua suurempina menoina.

Helpompi saatavuus voi johtaa kulutuksen ja siitä seuraavien haittojen kasvuun, erityisesti, jos toimituspalvelut mahdollistavat nopean ja helpon alkoholihankinnan ilman riittävää harkintaa. Lakiesityksessä todetaankin: ”Tutkimuskirjallisuudessa on havaittu, että alkoholin verkko-ostoksia sekä toimituksia (tutkimuksissa terminä home delivery, kotiinkuljetus) hyödyntävissä on keskimääräistä enemmän alkoholin riskikäyttäjiiä.” Lakimuutoksella suurimmat hyödyt kotiinkuljetuksesta tulisivat mahdollisesti siis riski- ja ongelmakäyttäjille, joiden käytöstä syntyy puolestaan esityksessäkin todettuja haittoja.

Lakimuutosta perustellaan alkoholin saatavuuden helpottamisella. Alkoholi ei ole peruselintarvike tai kulutustuote, jota tulisi saada helpommin, tai jonka käyttöä olisi ylläpidettävä tai edistettävä yhteiskunnan toimesta. Alkoholin terveyshaitat ja sen synnyttämät kustannukset ovat yksiselitteisiä. Alkoholi on yksi suurimmista kansanterveyttä kuormittavista tekijöistä Suomessa. Lakiesityksessä todetaankin mm.:

"Suomessa alkoholisairauksiin ja -myrkytyksiin kuolee asukaslukuun suhteutettuna ihmisiä yli kolminkertainen määrä Ruotsiin ja Norjaan verrattuna" Ei ole myöskään oikein, että nyt jo kriisissä ja lukuisten leikkausten kohteeksi joutuneet sosiaali- ja terveyspalvelut kuormittuisivat mahdollisesti lisää lakimuutoksen seurauksena.

Lakimuutoksesta syntyviä riskejä ja haittoja ei pitäisi perustella työpaikkojen mahdollisella lisääntymisellä, varsinkin kun haitat ovat selkeästi tunnistettavissa. Lakiesityksessä todetaan: "Nyt ehdotetusta muutoksesta voi aiheutua joitakin haitallisia vaikutuksia sekä ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin yleisesti että lasten ja nuorten hyvinvointiin ja yksilölliseen kasvuun. Ehdotetussa muutoksessa on kuitenkin pyritty turvaamaan ikärajavalvonta mahdollisimman tehokkaasti, jotta lapsin ja nuoriin kohdistuvat alkoholinkäytöstä johtuvat haitat eivät tämän esityksen johdosta lisääntyisi mainittavasti. Toisaalta alkoholijuomien toimittaminen lasten vanhemmille voi lisätä jo erityisen haavoittuvassa asemassa olevien riskikäyttäjien lasten kokemaa turvattomuutta kotioiloissa ja vaarantaa samalla lapsen yksilöllisen kasvun ja kehityksen sekä hyvinvoinnin. --- Lakiehdotus toisaalta myös mahdollistaisi alkoholielinkeinonharjoittamisen nykyistä sääntelyä laajemmin ja mahdollisesti lakiehdotuksen johdosta voisi syntyä uusia työpaikkoja alalle."

Lakiehdotuksessa tuodaan esiin hallituksen tavoite panostuksen siirtämisestä korjaavasta työstä ongelmien ennaltaehkäisyyn. Samaan aikaan on kohdistettu massiivisia leikkauksia sosiaali- ja terveysjärjestöihin, jotka ovat mittava toimija nimenomaan ennaltaehkäisevässä ja matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveytyksessä. Myöskään alkoholin saatavuuden laajentaminen ei tue ongelmien ennaltaehkäisyä, vaan päinvastoin todennäköisesti lisää painetta korjaavaan työhön, jolloin hallituksen tavoite painopisteen siirtämisestä on hankalasti tavoitettava.

Alko on ollut tiukasti säädely monopolin, ja verkkokaupan avaaminen voi johtaa sen roolin muutokseen sekä käytännössä vaarantaa Alkon perustellun tarpeellisuuden ja olemassaolon tulevaisuudessa. Kansainvälisten tutkimusten perusteella monopolijärjestelmä ennaltaehkäisee ja vähentää alkoholin kulutusta ja haittoja väestössä. Myös hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus ei muuta Alkon kansanterveydellistä asemaa. Käytännössä näin saattaisi kuitenkin käydä. Hallituksen esityksessä laajennetaan ulkomailta käsin toimivien myyjien oikeutta myydä alkoholia Suomeen. Ulkomaiset verkkokaupat ja niiden mahdolliset lähivarastot todennäköisesti saattaisivat romuttaa Alkon roolia, pahimmillaan siirtäisivät vero- ja muita tuloja ulkomaille ja samanaikaisesti jättäisivät kustannukset suomalaisen kansantalouden harteille. Etämyyntiä ei tulisi sallia varsinkaan väkeville alkoholijuomille.

Vaikka tavoitteena on parantaa alkoholielinkeinojen kilpailukykyä ja tulopohjaa, ei lainsäädäntöä tule tehdä kansanterveyden, lasten ja perheiden hyvinvoinnin

kustannuksella. Lakiesitys sisältää siis vakavia riskejä, jotka kohdistuvat siis yhteiskunnan haavoittuvimpiin jäseniin: **lapsiin, nuoriin, raskaana oleviin, lapsiperheisiin ja erilaisiin perheisiin, joissa on päihde- tai väkivaltataustaa. Tämän vuoksi emme voi kannattaa käsillä olevaa lakiesitystä.**

Mikäli esitys etenee, tarvitsee hallituksen esitys tuekseen selkeitä, suojeluun tähtääviä vastatoimia ja hyvinvointitalouden näkökulman mukaanottoa päätöksentekoon. Ehdotamme, että esitystä täydennetään kattavalla vaikutusarvioinnilla ja vastatoimenpiteillä erityisesti lasten, nuorten ja perheiden näkökulmasta. Esitykseen tulee lisätä erillinen arvio alkoholilain muutoksen mahdollisista vaikutuksista lähisuhde- ja perheväkivaltaan ja toimista niiden ehkäisemiseksi. Samalla on selvitettävä tarve lisätä tukipalveluja ja resursseja väkivaltaa ja päihdeongelmia ehkäiseville ja niissä auttaville tahoille. On myös varmistettava, että ikärajavaivonta ja verkkomyynnin valvonta ovat konkreettisesti toimivia ja riippumattomasti arvioitavia. Lakimuutoksen rinnalle on suunnattava merkittävästi lisää resursseja ehkäisevään ja matalan kynnyksen päihdetyöhön, lähisuhdeväkivallan torjuntaan, siltä suojeluun ja FASD:n ennaltaehkäisyyn. Lisäksi alkoholimainonnan mahdolliset rajat ylittävät vaikutukset suomalaisiin lapsiin ja nuoriin on arvioitava realistisesti digitaalisessa ympäristössä. Toteutuessaan etämyynti olisi rajattava alle 8 %:n juomiin, jolloin ulkomaisille toimijoille sallittaisiin ainoastaan samat oikeudet kuin suomalaisille toimijoille.

Poliittisesti ja yhteiskunnallisesti lakiehdotus on tasapainoilua taloudellisten hyötyjen sekä kansanterveydellisten ja sosiaalisten riskien välillä. Lapset ja nuoret kasvavat tällä hetkellä yhteiskuntaan, jota leimaa epävarmuus sekä erilaiset uhkakuvat. **Suomella on velvollisuus suojella lapsia ja taata heille turvalliset, terveelliset ja kehitystä tukevat elinolosuhteet.** Perustuslain 19 §:n 3 momentti velvoittaa julkista valtaa tukemaan perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Suomi on myös sitoutunut YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen, jonka mukaan **lapsen etu on asetettava etusijalle kaikissa lapsia koskevissa toimissa.** Pyydämme, että nämä oikeudelliset ja eettiset velvoitteet huomioidaan lakiehdotuksen jatkovalmistelussa ja niille annetaan suurempi painoarvo, kuin ehdotuksella tavoiteltaville taloudellisille tai toiminnallisille hyödyille. Lapset ja nuoret eivät tarvitse lisää saavutettavuutta alkoholille, vaan turvallisen, vakaan ja hyvinvoivan yhteiskunnan.

Helsingissä 12.11.2025

Oona Ylönen

Pääsihteeri

Ensi- ja turvakotien liitto ry